

Broedvogels van Terschelling

FRECK ZWART, 1985. De broedvogels van Terschelling. 172 pp, met vele foto's (ook in kleur), tekeningen en grafieken. K.N.N.V.-Terschelling, Van Gorcum, Assen. ISBN 90 232 2144 3. f. 29,50.

Nadat vooral in de jaren '70 veel provinciale avifauna's het licht zagen, verschijnt er de laatste jaren een reeks van regionale "De broedvogels van Terschelling" is de eerste in een hopelijk lange reeks waarin de duinen (en omliggende gebieden) worden behandeld.

In de loop van deze eeuw hebben zich belangrijke ontwikkelingen voorgedaan in de broedvogelbevolking van Terschelling: zo is het aantal soorten broedvogels gestegen van 42 naar 120! In het boek wordt aangegeven hoe deze ontwikkelingen samenhangen met de landschappelijke veranderingen, zoals de groei van het eiland met

ongeveer eenderde door uitbreiding van de Boschplaat en de Noordsvaarder, de aanleg en ontwikkeling van ca. 600 ha (vnl. naald-) bos en kleinere veranderingen in duinen en polders.

Na de (wat al te summiere) hoofdstukken "materiaal en methoden", "ontwikkeling van het landschap" en "enkele factoren, die voor broedvogels van belang zijn" volgen de uitgebreide soortbeschrijvingen, die het belangrijkste deel van het boek vormen. Hierin worden gegevens gepresenteerd uit historische bronnen en van de speciaal voor het samenstellen van deze avifauna gehouden inventarisaties gedurende de periode 1977-1983.

Bijzondere waardering verdienen de fraaie vormgeving van het boek en de vele fraaie vogeltekeningen van Eke van Mansvelt.

GERRIT VAN OMMERING

de Middeleeuwen echter weer de jonge duinen zoals wij die nu nog kennen.

In het boek "Sporen in het land" wordt echter niet alleen de geschiedenis van de kuststrook met zijn bewoners beschreven, ook de andere delen van de Lage Landen komen ruimschoots aan de orde. In vier hoofdstukken wordt op heldere en eenvoudige wijze de geschiedenis besproken van de wadden en de kwelders, het zoete getijdegebied, het veengebied en het rivierkleigebied. Het boek sluit af met een uitgebreide literatuurlijst en een register.

MARC JANSSEN

Meijndel Mededelingen

Meijndel Mededelingen, Maart 1986, afl. 18; 47 p. Redactie-adres: Vakgroep Populatiebiologie, RU Leiden, Postbus 9516, 2300 RA Leiden.

De Meijndel Mededelingen zijn bedoeld als informatiebulletin ten behoeve van het Meijndelonderzoek. In de vorige aflevering, augustus 1985, wordt duidelijk gemaakt dat een zekere regelmaat in het uitgeven van de Mededelingen niet haalbaar is in verband met een gebrek aan een konstante toestroom van manuscripten. Besloten is geen flinterdunne, onevenredig dure afleveringen het licht te doen zien. Daarom is overgegaan van het jaargangstelsel naar het uitbrengen van afleveringen indien daar voldoende materiaal voor is. De oude nummers hebben hiertoe een afleveringsnummer toegekend gekregen, vanaf het eerste nummer uit 1972.

De nu voorliggende aflevering bevat een aantal interessante artikelen. "De botanische en cultuurhistorische betekenis van de Harstenhoek: een in de achttiende eeuw ontgonnen duinvallei" is hiervan het meest belangwekkend. Voorts worden van het Vogelpopulatieonderzoek de broedvogelgegevens van 1976 tot en met 1982 in tabelvorm weergegeven. Deze weinig lezersvriendelijke presentatie moet gezien worden als inhaalmanoeuvre, omdat van deze jaren nooit eerder gegevens het licht hebben gezien. De gegevens van de jaren '83 en '84 worden de lezer in de volgende aflevering in het vooruitzicht gesteld. Overige artikelen zijn: 'Visarend in bad', 'Oppertunisme en conservatisme in de groei van duinplan-

Sporen in het land

L.P. LOUWE KOOIJMANS, 1985. Sporen in het land; de Nederlandse delta in de prehistorie. Meulenhoff Nederland B.V. FL. 39,50.

De geïnteresseerde lezer die wil weten hoe de Lage Landen er uit moeten hebben gezien voordat wij Nederlanders begonnen met de grootschalige ontginning van bossen en moerassen, de bedijking van veengrasslanden en de inpolderingen doet er goed aan het boek "Sporen in het land" aan te schaffen.

Het boek begint met zijn geschiedschrijving zo'n 10.000 jaar geleden toen de laatste ijstijd ten einde liep en Nederland veel weg had van de Siberische toendra's met hun ijzige sneeuwstormen. Vanaf die tijd werd het klimaat echter milder en smolten de gletsjers en ijsmassa's in de Noordzee langzaam weg. Het gevolg hiervan was een stijging van het zeenivo totdat ongeveer 8000 jaar geleden de huidige kustlijn werd bereikt. Met deze klimaatsverandering veranderde ook de flora en fauna. Schrale vegetaties maakten plaats voor bossen en moerassen met uitgebreide veenvorming en rendieren maakten plaats voor oerrund, eland, everzwijn en edelhert. En ook de prehistorische bewoners pasten zich aan aan de veranderende omstandigheden. De

vaak gespecialiseerde rendierjagers bouwden langzaam een zgn. breed-spectrum-economie op, waarin plaats was voor jagers op groot en klein wild, voor vissers en verzamelaars van noten, vruchten en knolgewassen.

Vanaf circa 4500 jaar geleden trok de zee zich weer geleidelijk terug en ontstonden langs de kust de oude duinen of strandwallen. Dit waren vrij lage zandruggen evenwijdig aan de kustlijn met daartussen veengebieden.

Uit opgravingen is bekend, dat er zich daar in die tijd al kleine nederzettingen bevonden. De kuststrook was immers uitstekend geschikt voor bewoning: de kans op overstroming van de zandruggen was gering, er waren geschikte gebieden voor jacht, akkerbouw en veeteelt en er was zoet water voorhanden. Over het leven in die tijd is in het boek een aardige beschrijving te vinden. Op (bijna kinderlijk) eenvoudige wijze wordt in detail verhaald over een kleine nederzetting met zijn bewoners in het oude duingebied. Ook in het hedendaagse nederzettingenpatroon zijn deze oude duinen nog te herkennen. Zo liggen de steden Voorburg, Leidschendam en Voorschoten of Sassenheim, Lisse en Hillegom steeds op dezelfde strandwal tussen het veen.

Vanaf de Romeinse tijd wordt de zee weer onrustiger en wordt een deel van de oude duinen weggeslagen. Uit dit zand vormen zich in

ten' (handelend over de strategie van planten bij bladvlaat), 'Verspreiding van vruchten van de Hondstong door het Wilde Konijn' en 'Vijftig jaar geleden: de vos in Meijendel' (bestaande uit tekstfragmenten van Niko Tinbergen aan de hand waarvan zijn meningsverandering omtrent de rol van de vos in meeuwenkolonies gevolgd kan worden).

Het is prijzenswaardig dat ondanks het met horten en stoten verschijnen van het informatiebulletin de redactie met oogen-schijnlijk met nieuwe energie is doorgegaan. Graag doe ik hier enkele suggesties voor komende afleveringen. Zo zou het handig zijn als van de vele studenten-verslagen (van stagiaires bij de DWL of doctoraalstudenten) eens een lijst wordt opgenomen, opdat belangwekkende informatie niet geruisloos aan geïnteresseerden voorbij gaat. Dit geldt evenzeer voor onderzoeken die bijvoorbeeld de DWL zelf in het terrein uitvoert. Voorts verdient het wat de lay-out betreft aanbeveling de kopjes van de artikelen in een opvallender lettertype weer te geven.

NORA KÖSTERS

Roofvogels en uilen

K.H. VOOUS & H.J. SLIJPER, 1986. *Roofvogels en uilen van Europa*. 204 + XVIII pp. *Vogelbescherming, Zeist/Wereld Natuur Fonds, Zeist*. E.J. BRILL, Leiden. Fl. 50,-.

In deze fraaie uitgave zijn de 51 artikelen van Voous met de daarbij behorende aquarellen van Slijper gebundeld, die in de periode 1976-1984 verschenen in het tijdschrift "Vogels" en zijn voorloper "De Lepelaar".

De teksten zijn over het algemeen onveranderd weergegeven zoals ze destijds verschenen zijn. Waar nodig zijn in voetnoten enkele aanvullingen gegeven over recente ontwikkelingen. Voorafgaand aan de soortverhalen wordt aandacht geschonken aan de ecologische plaats van roofvogels, bescherming en vervolging en wordt de balans opgemaakt van voor- en achteruitgang. Het boek bevat niet alleen een schat aan informatie over de levenswijze en het voorkomen van roofvogels, maar laat tevens op aangrijpende wijze zien hoe eigenbelang en onbegrip van de mensen het lot van deze vogels heeft bepaald en nog steeds bepaalt.

GERRIT VAN OMMERING

Dier

R. AKKERMANS en W. RUITENBEEK, 1985. *Dier; bedreiging beheer bescherming*. St. Kritisch faunabeheer. Fl. 12,50 (Giro 13093).

Ter gelegenheid van haar 10-jarig bestaan in 1985 heeft Kritisch Faunabeheer haar Argus-jubileumnummer nu ook als boekje uitgegeven. De uitgave begint met enkele algemene notities over zoogdieren en (merendeels bejaagde) vogels. Aan de orde komen onderwerpen als ecologie, biotoopbeheer, de jachtwet, wildschade, exoten en recreatie in natuurgebieden.

Voorts bevat het informatieve verhalen over een groot aantal diersoorten. Per soort wordt kort ingegaan op biotoop, voedselkeuze en populatiedynamiek en worden enkele kritische opmerkingen gemaakt over bedreiging, bescherming en beheer.

MARC JANSSEN

Milieu-inventarisaties

M.J. DUMONT, J.M.J. FARJON, H.C. N. VAN DER PUTTEN en R. REILING, 1985. *Milieu-inventarisaties in Nederland*. Stichting voor Toegepaste Landschapsecologie, Nijmegen. Fl. 50, (Giro 4455383).

In opdracht van de Werkgemeenschap Landschapsecologisch Onderzoek is de afgelopen jaren een studie uitgevoerd naar de gebruiksmogelijkheden van milieu-inventarisaties op provinciale en

landelijke schaal. Veel opzienbarende konklusies leverde deze studie helaas niet op: naar voren kwam onder andere dat inventarisaties een belangrijke basis zijn voor tal van beleidsbeslissingen, maar dat er nog veel moet verbeteren aan de standaardisering van de inventarisatiemethoden, de interpretatiemethoden en de opslag van gegevens. Wel leverde de studie een bruikbaar overzicht op van de vele tientallen inventarisatieprojecten in Nederland.

MARC JANSSEN

Roofdieren

R. AKKERMANS en D. CRIEL, 1986. *Roofdieren in België en Nederland; een kritische kijk op 9 inheemse soorten*. Stichting Kritisch Faunabeheer. Fl. 7,50 (Giro 13093).

Als vervolg op de vorige publikatie heeft de Stichting Kritisch Faunabeheer ook een uitgave verzorgd over de sterk bedreigde inheemse roofdieren. In het boekje zijn enkele inleidende hoofdstukken te vinden over de functie van roofdieren temidden van de andere dieren, over de grote biotoopvernietiging die nog steeds plaatsvindt en over de jacht op deze dieren. Vervolgens wordt, veel uitgebreider dan in het bovengenoemde boekje "Dier", ingegaan op de ecologie en de bedreiging van Wezel, Hermelijn, Bunzing, Boommarter, Steenmarter, Otter, Das, Wilde Kat en Vos.

MARC JANSSEN

OUDE NUMMERS VAN 'DUIN' NU MET KORTING

Oude nummers van DUIN zijn vaak nog steeds een actuele bron van informatie over de duinen. U kunt ze NU nog bestellen, zolang de voorraad strekt. Op de oudste nummers krijgt u vanaf nu een flinke korting!

Bestelling van onderstaande nummers is mogelijk door storting van fl. 8,- per 4 exemplaren (losse nummers 3,-) op giro 3505200 t.n.v. St. Duinbehoud te Leiden. Op de meer recente nummers wordt géén korting gegeven.

1980-2: Diepinfiltratie * ECN

* Waterleidingduinen ZW-Ned.

1980-3: Duinstruwelen * Fietsen.

1980-4: Eutrofiëring door infiltratie * Kustlokatie.

1981-1: Duinen van Six * Vergra-

vingen * Epifytische mossen

1983-2: Katten in de Schoorlse duinen * Bergerbos * Marquette.

1983-3: Themanummer waterwinning: verdroging in Zuid-Kennemerland * herstel vochtige valleien * IODZH * duininfiltratie.

1984-1: Stinseplanten * Engelse duinen * De vos * Herstelplan duinvalleien Zuid-Kennemerland * Staelduinen * Watervegetaties * Bezoekerscentra.

1984-2: Schouwen: flora, Verklikkerduinen, duininfiltratie * Schotse duinen * Bladluizen * Middelduinen Goeree.

1984-4: Paddestoelen en zure regen * Natuurmonument Kop van Schouwen * Zand voor Texel * Kustlokaties * Meeuwen * Iepen.